

Återrapportering 2021 och verksamhetsplanering 2022-2023

1. Övergripande uppdrag eller syfte med finansieringen (kortfattat)

Centre for Health Equity Studies (CHES) bildades formellt den 1 juli 2000 i samarbete mellan Stockholms universitet (SU) och Karolinska Institutet (KI). Parallellt med CHES bildades även ARC (Aging Research Center, KI) på motsvarande sätt. De ursprungliga avtalen mellan KI och SU rörande CHES och ARC har förlängts i omgångar, och den senaste överenskommelsen avser perioden 2018-01-01 – 2023-12-31. Enligt denna överenskommelse ska KI bidra till CHES verksamhet, dels med 1,2 mkr per år till en professur i Socialepidemiologi med anställning vid KI och tjänstgöring vid CHES, och dels med 1,2 mkr per år till två doktorandtjänster med antagning till forskarutbildning vid KI samt placering vid CHES. Enligt avtalet ska SU under motsvarande period bidra till ARC:s verksamhet genom ett årligt forskningsanslag om 1.4 mkr. CHES syfte och mål anges i stadgarna (reviderade 2018-05-24): CHES ska vara nationellt ledande och internationellt framstående när det gäller forskning och kunskap om ojämlikhet i hälsa. CHES huvuduppgift som centrumbildning är att både verka för utveckling av forskning om ojämlikhet i hälsa inom Institutionen för folkhälsovetenskap vid SU och samtidigt fungera som en länk i samverkan mellan institutionen och KI inom detta forskningsområde.

2. Förutsättningar för genomförandet

Stockholms universitet inrättade 2018-01-01 Institutionen för folkhälsovetenskap, med utgångspunkt i de befintliga centrumbildningarna CHES och SoRAD. De båda centrumbildningarna kvarstår inom den nya institutionen, men enligt stadgarna ska de finansieras inom ramen för institutionens medel. CHES utgör därmed inte längre en enskild redovisningsenhet och dess styrelse är inte beslutande utan endast beredande organ till institutionsstyrelsen. CHES styrelse består av ordförande (Marie Hasselberg, KI), föreståndare (Bitte Modin, SU) och tre övriga ledamöter (Peter Skogman Thoursie, SU, Carin Lennartsson, KI, och Karl Gauffin, SU). Alla ledamöter (utom personalrepresentant: KG) utses på tre år av rektor vid SU, förutom ordförande som utses av rektor vid KI. Utöver finansiering av föreståndarens arbetstid (20%), har institutionen avsatt en årlig budget om 150,000 kronor ur vilken styrelsen kan äska medel till aktiviteter som syftar till att stärka forskning kring ojämlikhet i hälsa. Styrelsen sammanträder fyra gånger per år.

CHES styrelse har i uppgift att bevaka forskningen kring ojämlikhet i hälsa och att bidra till den strategiska planeringen för CHES framtid och inriktning. Vid varje styrelsemöte informeras och återkopplar styrelsen kring aktiviteter och verksamheter av relevans för CHES, såsom forskningsansökningar och anslag, utlysningar och tillsättningar av lektorat, centralt framtagna forskningsindikatorer för CHES samt hur fortskridandet i arbetet med det nya kandidatprogrammet i folkhälsovetenskap går. CHES styrelse ges också möjlighet att läsa och ge feedback på institutionens strategiplan. Styrelsen bjuder regelbundet in forskare och doktorander vid CHES för att informera sig om forskningsverksamheten samt om frågor som kan vara viktiga för styrelsen att driva. Styrelsen har också tagit initiativ till att utforma riktlinjer för tillsättning av huvudhandledare till KI-finansierade doktorander i syfte att säkra avhandlingens fokus på forskning om ojämlikhet i hälsa. Ansökan om att handleda en KI finansierad doktorand sker i konkurrens där forskare vid Institutionen för folkhälsovetenskap får skicka in en forskningsplan anpassad för en doktorandutbildning inom ett för CHES relevant område. CHES styrelse bereder därefter ansökningarna och tar fram ett förslag till institutionsstyrelsen.

Verksamhetsberättelse 2021

Verksamhet inom ramen för KI-finansierade resurser

Den verksamhet som bedrivs inom ramen för de resurser som CHES erhåller från KI är helt knuten till professuren i Socialepidemiologi med inriktning mot barn och ungdomar som innehas av Anders Hjern samt de två pågående doktorandprojekten som finansieras av KI-medel.

Professuren i Socialepidemiologi

Anders Hjern är anställd på institutionen för medicin, Solna, KI, men har sin forskningsverksamhet förlagd till CHES som en del av KI:s stöd till centret. Hjerns socialpediatriska inriktning har i hög grad bidragit till den

tvärvetenskapliga forskningsmiljön vid både CHESS och KI. Under 2021 har Hjern haft en ledande funktion inom flera forskningsprojekt förlagda vid såväl SU som KI. Bland dessa kan nämnas det Nordforsk-finansierade projektet "Coming of Age in Exile" om uppväxtvillkor för unga flyktingar i de nordiska länderna¹, ett forskningsbaserat utvecklingsarbete på regionens barnvårdscentraler i samarbete med regionens BHV-enhet², ett samarbetsprojekt med Köpenhamns universitet kring konsekvenserna för barn av växelvis boende när föräldrar separerar³⁻⁶, samt det pågående projektet "Barn som anhöriga", med fokus på psykisk hälsa hos barn i flyktfamiljer där någon eller bägge föräldrarna lider av post-traumatisk stress.⁷⁻⁹ Hjern har ägnat mycket tid under 2021 åt analysarbete i det VR-finansierade projektet "Vårdval Stockholm", som undersöker de sociala konsekvenserna av vårdvalsreformerna i Stockholmsregionen. Under 2021 erhöll han även medel från Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd för ett projekt kring utlandsadopterades psykiatriska sjuklighet och sociala livsvillkor i vuxen ålder.¹⁰ Därutöver har Hjern varit inblandad i flera andra projekt som lett fram till vetenskaplig publicering under 2021.¹¹⁻¹⁴

Två KI-finansierade doktorandprojekt

Under vårterminen 2020 antogs Amy Heshmati och Emma Carlsson till forskarutbildningen vid Institutionen för global folkhälsa, KI. Heshmati påbörjade sina doktorandstudier i augusti 2020 inom projektet "*The workfare state: A health equity evaluation of the Swedish parental leave policy*" med docent Sol Juárez som huvudhandledare. Övriga handledare är Eleonora Mussino (SU), Sara Fritzell (KI), samt Andrea Dunlavy (SU). Enligt rapport från Juárez fortlöper doktorandstudierna enligt plan och Heshmatis halvtid planeras äga rum i oktober 2022. Carlsson påbörjade sina doktorandstudier i mars 2020 inom projektet "*Social inequalities in health and labor market attachment among older workers*" med professor Tomas Hemmingsson som huvudhandledare. Övriga handledare är Bo Burström (KI), Jonas Landberg (SU) och Emelie Thern (SU). Carlsson är föräldraledig t.o.m. 2022-12-31. Enligt rapport från Hemmingsson fortlöper dock doktorandstudierna enligt plan och Carlssons halvtid planeras äga rum i början av 2023.

Verksamhet inom ramen för CHESS styrelse

CHESS huvudsakliga uppgift är, enligt stadgarna, att verka för utveckling av forskning kring ojämlikhet i hälsa inom Institutionen för folkhälsovetenskap vid SU och samtidigt fungera som en länk i samverkan mellan institutionen och KI inom detta forskningsområde. Med detta som utgångspunkt beslutade styrelsen i början av 2021 att använda CHESS årliga budgetpost (150,000 kr) till att, i samarbete med ARC och Institutionen för global folkhälsa, starta ett doktorandnätverk kring frågor som rör ojämlikhet i hälsa. Nätverket har fått namnet EQUINODE och leds av Karl Gauffin (SU) och Janne Agerholm (KI). Uppstartsmötet för EQUINODE ägde rum i april med information kring de aktiviteter som planeras ingå (föreläsningar, journal clubs, online workshops och ömsesidig manusgranskning – 'article swaps'). Sedan dess har fem nätverksträffar ägt rum. I maj hölls t.ex. en föreläsning av Bo Burström på temat "Ojämlikhet i hälsa och covid-19" och under HT 2021 hölls journal clubs och workshops om öppna datakällor. I dagsläget ingår 34 doktorander i EQUINODE, varav 10 från SU, 19 från KI och 6 från andra universitet i Sverige. Nätverket utgör en tvärvetenskaplig arena för forskning inom ojämlikhet i hälsa som på sikt kan främja såväl forsknings- som utbildningssamarbeten.

Verksamhet inom ramen för CHESS forskning

CHESS övergripande verksamhet är beroende av att dess forskare (cirka 18 stycken) får anslag inom området ojämlikhet i hälsa. Inom CHESS område har vi idag cirka 12 forskningsprojekt och 2 stora programstöd vid institutionen. Förra året beviljade Forte och VR sammanlagt 22 mkr till fem nya projekt inom CHESS verksamhetsområde. En rad samarbeten med forskare vid KI finns också vid institutionen.¹⁵⁻⁴³

Verksamhetsplanering 2022-2023

Verksamheten inom ramen för våra KI-finansierade resurser är tämligen väl utstakade de kommande två åren. Hjern kommer att fortsätta sin forskning inom sina befintliga projekt, flera av vilka fortlöper t.o.m. periodens slut. Kostnader för Hjern ingår inte i bifogad budget eftersom hans lön administreras av KI. De båda doktoranderna kommer att fortsatt följa sina respektive forskningsplaner (se bifogad budget).

Under 2021 har styrelsen diskuterat hur vi på bästa sätt kan arbeta för att upprätta ett nytt avtal mellan SU och KI för CHESS och ARC när vårt befintliga kontrakt löper ut (2023-12-31). CHESS är en viktig forskningsmiljö som möjliggör möten mellan medicinska och samhällsvetenskapliga forskare. Styrelsen kommer bland annat att jobba för att öka CHESS synlighet inom ramen för universitetsalliansen Stockholm trio. Under 2022 kommer CHESS styrelse fortsätta diskussionerna kring formerna för ett nytt avtal med institutionens prefekt (Mikael Rostila) och dekanen för den Samhällsvetenskapliga fakulteten vid SU (Yvonne Svanström) samt ARC och KI.

Bilaga 1: Publikationer (Anders Hjern)

- ¹ Dunlavy A, Gauffin K, Berg L, De Montgomery CJ, Europa R, Eide K, Ascher H, Hjern A. Health outcomes in young adulthood among former child refugees in Denmark, Norway and Sweden: A cross-country comparative study. *Scand J Public Health*. 2021. doi: 0.1177/14034948211031408. Epub ahead of print.
- ² Hjern A, Bergström M, Fransson E, Lindfors A, Bergqvist K. Birth order and socioeconomic disadvantage predict behavioural and emotional problems at age 3 years. *Acta Paediatr*. 2021 Dec;110(12):3294-3301. doi: 10.1111/apa.16094. Epub 2021 Sep 8.
- ³ Hjern A, Urhoj SK, Fransson E, Bergström M. Mental Health in Schoolchildren in Joint Physical Custody: A Longitudinal Study. *Children (Basel)*. 2021 Jun 4;8(6):473. doi: 10.3390/children8060473.
- ⁴ Hjern A, Bergström M, Fransson E, Kjaer Urhoj S. Living arrangements after parental separation have minimal impact on mental health at age 7 years. *Acta Paediatr*. 2021 Sep;110(9):2586-2593. doi: 10.1111/apa.15916. Epub 2021 May 28.
- ⁵ Bergström M, Salari R, Hjern A, Hognäs R, Bergqvist K, Fransson E. Importance of living arrangements and coparenting quality for young children's mental health after parental divorce: a cross-sectional parental survey. *BMJ Paediatr Open*. 2021 May 26;5(1):e000657. doi: 10.1136/bmjpo-2020-000657.
- ⁶ Hjern A, Bergström M, Kjaer Urhoj S, Nybo Andersen AM. Early childhood social determinants and family relationships predict parental separation and living arrangements thereafter. *Acta Paediatr*. 2021 Jan;110(1):247-254. doi: 10.1111/apa.15322
- ⁷ Berg L, Brendler-Lindquist M, de Montgomery E, Mittendorfer-Rutz E, Hjern A. Parental Posttraumatic Stress and School Performance in Refugee Children. *J Trauma Stress*. 2021 Jul 18. doi: 10.1002/jts.22708. Epub ahead of print.
- ⁸ Berg L, de Montgomery E, Brendler-Lindquist M, Mittendorfer-Rutz E, Hjern A. Parental post-traumatic stress and psychiatric care utilisation among refugee adolescents. *Eur Child Adolesc Psychiatry*. 2021 Jun 19. doi: 10.1007/s00787-021-01827-1. Epub ahead of print
- ⁹ Berg L, Ljunggren G, Hjern A. Underutilisation of psychiatric care among refugee adolescents in Stockholm. *Acta Paediatr*. 2021 Feb;110(2):563-570. doi: 10.1111/apa.15520. Epub 2020 Aug 19.
- ¹⁰ Hjern A, Palacios J, Vinnerljung B. Early childhood adversity and non-affective psychosis: a study of refugees and international adoptees in Sweden. *Psychol Med*. 2021 Sep 2:1-10. doi: 10.1017/S003329172100355X. Epub ahead of print.
- ¹¹ Mona H, Andersson LMC, Hjern A, Ascher H. Barriers to accessing health care among undocumented migrants in Sweden - a principal component analysis. *BMC Health Serv Res*. 2021 Aug 17;21(1):830. doi: 10.1186/s12913-021-06837-y.
- ¹² Lut I, Lewis K, Wijlaars L, Gilbert R, Fitzpatrick T, Lu H, Guttman A, Goldfield S, Lei S, Gunnlaugsson G, Hrafn Jónsson S, Mechtler R, Gissler M, Hjern A, Hardelid P. Challenges of using asthma admission rates as a measure of primary care quality in children: An international comparison. *J Health Serv Res Policy*. 2021 Oct;26(4):251-262. doi: 10.1177/13558196211012732. Epub 2021 Jul 28. :
- ¹³ Rajmil L, Hjern A, Boran P, Gunnlaugsson G, Kraus de Camargo O, Raman S; International Society for Social Pediatrics & Child Health (ISSOP) and International Network for Research on Inequalities in Child Health (INRICH) COVID-19 Working Group. Impact of lockdown and school closure on children's health and well-being during the first wave of COVID-19: a narrative review. *BMJ Paediatr Open*. 2021 May 25;5(1):e001043. doi: 10.1136/bmjpo-2021-001043.
- ¹⁴ Julihn A, Cunha Soares F, Hjern A, Dahllöf G. Development level of the country of parental origin on dental caries in children of immigrant parents in Sweden. *Acta Paediatr*. 2021 Aug;110(8):2405-2414. doi: 10.1111/apa.15882.

Bilaga 2: Övriga publikationer i samarbete med forskare vid KI

- ¹⁵ Andersson LMC, Hjern A, Ascher H. Suicidal thoughts among undocumented migrants in Sweden. *International Journal of Migration, Health and Social Care*. 2021;17(2):105-18.
- ¹⁶ Arpin E, Gauffin K, Kerr M, Hjern A, Mashford-Pringle A, Barros A, et al. Climate Change and Child Health Inequality : A Review of Reviews. *Int J Env Res Pub He*. 2021;18(20).
- ¹⁷ Badarin K, Hemmingsson T, Hillert L, Kjellberg K. Physical workload and increased frequency of musculoskeletal pain : a cohort study of employed men and women with baseline occasional pain. *Occupational and Environmental Medicine*. 2021;78(8):558-66.
- ¹⁸ Badarin K, Hemmingsson T, Hillert L, Kjellberg K. The impact of musculoskeletal pain and strenuous work on self-reported physical work ability : a cohort study of Swedish men and women. *International Archives of Occupational and Environmental Health*. 2021.
- ¹⁹ Chen H, Hemmingsson T, Janszky I, Rostila M, Forsell Y, Meng L, et al. Death of a parent during childhood and blood pressure in youth : a population-based cohort study of Swedish men. *BMJ Open*. 2021;11(4).
- ²⁰ Döring N, Lundberg M, Dalman C, Hemmingsson T, Rasmussen F, Sörberg Wallin A, et al. Labour market position of young people and premature mortality in adult life : A 26-year follow-up of 569 528 Swedish 18 year-olds. *The Lancet Regional Health: Europe*. 2021;3.
- ²¹ Falkstedt D, Hemmingsson T, Albin M, Bodin T, Ahlbom A, Selander J, et al. Disability pensions related to heavy physical workload : a cohort study of middle-aged and older workers in Sweden. *International Archives of Occupational and Environmental Health*. 2021;94:1851-61.
- ²² Gondek D, Ploubidis GB, Hossin MZ, Gao M, Bann D, Koupil I. Inequality in hospitalization due to non-communicable diseases in Sweden : Age-cohort analysis of the Uppsala Birth Cohort Multigenerational Study. *SSM - Population Health*. 2021;13.
- ²³ Grahn K, Gustavsson P, Andersson T, Lindén A, Hemmingsson T, Selander J, et al. Occupational exposure to particles and increased risk of developing chronic obstructive pulmonary disease (COPD) : A population-based cohort study in Stockholm, Sweden. *Environmental Research*. 2021;200.

- ²⁴ Gripe I, Danielsson A-K, Karlsson P, Thor S, Ramstedt M. Are the well-off youth in Sweden more likely to use cannabis? *Drug Alcohol Rev.* 2021;40(1):126-34.
- ²⁵ Hossin MZ, Falkstedt D, Allebeck P, Mishra G, Koupil I. Early life programming of adult ischemic heart disease within and across generations : The role of the socioeconomic context. *Social Science and Medicine.* 2021;275.
- ²⁶ Jonsson J, Muntaner C, Bodin T, Alderling M, Balogh R, Burström B, et al. Low-quality employment trajectories and risk of common mental disorders, substance use disorders and suicide attempt : a longitudinal study of the Swedish workforce. *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health.* 2021;47(7):509-20.
- ²⁷ Juárez SP, Urquia ML, Mussino E, Liu C, Qiao Y, Hjern A. Preterm disparities between foreign and Swedish born mothers depend on the method used to estimate gestational age. A Swedish population-based register study. *PLOS ONE.* 2021;16(2).
- ²⁸ Kaltenecker HC, Doering S, Gillberg C, Wennberg P, Lundström S. Low prevalence of risk drinking in adolescents and young adults with autism spectrum problems. *Addictive Behaviours.* 2021;113.
- ²⁹ Landberg J, Ramstedt M. Distribution of sickness absence risk across different levels and patterns of drinking : findings from the Stockholm Public Health Cohort. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs.* 2021;38(3):305-18.
- ³⁰ Landberg J, Trollidal B, Norström T. Is the theory of collectivity of drinking cultures valid across educational groups? *Drug Alcohol Rev.* 2021;40(3):472-80.
- ³¹ Liu C, Butwick A, Sand A, Wikström A-K, Snowden JM, Stephansson O. The association between postpartum hemorrhage and postpartum depression : A Swedish national register-based study. *PLOS ONE.* 2021;16(8).
- ³² Lut I, Lewis K, Wijlaars L, Gilbert R, Fitzpatrick T, Lu H, et al. Challenges of using asthma admission rates as a measure of primary care quality in children : An international comparison. *Journal of Health Services Research and Policy.* 2021;26(4):251-62.
- ³³ Molander O, Volberg R, Månsson V, Sundqvist K, Wennberg P, Berman AH. Development of the Gambling Disorder Identification Test : Results from an international Delphi and consensus process. *International Journal of Methods in Psychiatric Research.* 2021;30(2).
- ³⁴ Orellana C, Kreshpaj B, Burstrom B, Davis L, Frumento P, Hemmingsson T, et al. Organisational factors and under-reporting of occupational injuries in Sweden : a population-based study using capture-recapture methodology. *Occupational and Environmental Medicine.* 2021;78(10):745-52.
- ³⁵ Ramstedt M, Raninen J, Larm P, Livingston M. Children with problem drinking parents in Sweden : Prevalence and risk of adverse consequences in a national cohort born in 2001. *Drug Alcohol Rev.* 2021.
- ³⁶ Raninen J, Larm P, Svensson J, Livingston M, Sjödin L, Karlsson P. Normalization of Non-Drinking? Health, School Situation and Social Relations among Swedish Ninth Graders That Drink and Do Not Drink Alcohol. *Int J Env Res Pub He.* 2021;18(21).
- ³⁷ Sanchez-Niubo A, Forero CG, Wu Y-T, Giné-Vázquez I, Prina M, De La Fuente J, et al. Development of a common scale for measuring healthy ageing across the world : results from the ATHLOS consortium. *Int J Epidemiol.* 2021;50(3):880-92.
- ³⁸ Sorjonen K, Madison G, Hemmingsson T, Melin B, Ullén F. Further evidence that the worst performance rule is a special case of the correlation of sorted scores rule. *Intelligence.* 2021;84.
- ³⁹ Sorjonen K, Nilsson G, Falkstedt D, Hemmingsson T, Bo M, Ingre M. A comparison of models with weight, height, and BMI as predictors of mortality. *Obesity Science & Practice.* 2021;7(2):168-75.
- ⁴⁰ Sundin E, Landberg J, Galanti MR, Room R, Ramstedt M. Country-Level Heavy Episodic Drinking and Individual-Level Experiences of Harm from Others' Drinking-Related Aggression in 19 European Countries. *Eur Addict Res.* 2021.
- ⁴¹ Thern E, Landberg J. Understanding the differential effect of alcohol consumption on the relation between socio-economic position and alcohol-related health problems : results from the Stockholm Public Health Cohort. *Addiction.* 2021;116(4):799-808.
- ⁴² Trollidal B, Landberg J, Ramstedt M. Changes in the Price of Alcohol and Effect on Youth Drinking and in Different Socio-Economic Groups. *Alcohol Alcoholism.* 2021;56(4):475-81.
- ⁴³ Urquia ML, Juárez S, Wall-Wieler E, Hjern A. Smoking During Pregnancy Among Immigrant Women With Same-Origin and Swedish-Born Partners. *Nicotine & tobacco research.* 2021;23(2):349-56.